

Divendres 14 de juliol 2023 10:30 a 12:10h. Aula 216

VIII Congrés Català Internacional de Sociologia
Grup de Treball 1. Sociolingüística

La Sociologia del Llenguatge a través dels autors clàssics. Mirada al passat i perspectives de futur

Amado Alarcón. Universitat Rovira i Virgili, Spain
amado.alarcon@urv.cat

*Proyecto PID2021-122575NB-I00 financiado/a por MCIN/AEI/ 10.13039/501100011033 y por
“FEDER Una manera de hacer Europa”.*

La divisió lingüística del treball, com a paràfrasi de les arrels sociològiques, no va tenir un paper central en els orígens de la sociologia. Però la seva rellevància es troba dispersa tant a nivell empíric com acadèmic des del mateix inici de la disciplina i procés d'industrialització. La contextualització sociohistòrica ha proporcionat a la comunitat acadèmica informació rellevant sobre competències lingüístiques en els processos laborals en l'estratificació social dels industrialitzats països occidentals.

Clásicos en Sociología.

Implicaciones sobre el lenguaje. Un enfoque deductivo

1. Adam Smith
2. Karl Marx
3. Max Weber
4. Emile Durkheim

A. Smith

Divisió del treball com a font de riquesa (**material**)

Però (**a nivell cultural**) Adam Smith indica l'empobriment lingüístic i la degradació del treballador a la Riquesa de les Nacions a 1776:

The common ploughman, though generally regarded as the pattern of stupidity and ignorance [...]. His voice and language are more uncouth and more difficult to be understood for those who are not used to them. His understanding, however [...], is generally more superior to that of the other, whose whole attention from morning till night is commonly occupied in performing one or two simple operations. How much the lower ranks of people in the country are really superior to those of the town is well known to every man whom either business or curiosity has led to converse much with both (Smith 1991 (1776): 115).

Solució: Educació (especialment pública)

És precisament un economista heterodox, continuant aquesta línia sobre l'empobriment i unificació lingüística l'E. Gellner qui indica que:

L'homogeneïtzació lingüística a les societats industrials (extensible amb l'anglès a les societats post-industrials) és l'oli que permet que la força de treball flueixi nacionalment (Anglaterra del segle XIX) i internacionalment (amb l'anglès a la societat del segle posterior, especialment al s. XXI).

D'acord amb Coulmas (1992: 36) al llarg de l'Historia el llenguatge escrit ha creat la principal divisió social en la divisió entre els treballadors de coll blau i de coll blanc durant l'era industrial.

Tornant a Smith. Salaris:

D'acord amb A. Smith els salaris no depenen de la oferta i la demanda. Aquí A. Smith es converteix en un economista heterodox, més proper a la sociologia i la ciència política.

Els empresaris, menors en nombre, es poden organitzar millor per empènyer els salaris a la baixa. Més encara amb uns moviments sindicals prohibits públicament i amb un incipient moviment basat en el Luddisme i el moviment mecanoclasta.

El poder de negociació dels angloparlants (i el seu idioma depenen del poder de negociació dels angloparlants (poder econòmic, tecnològic, militar, financer, dels mitjans de comunicació).

Avuí encara exemplificable a la Visa H-B1 per a treballadors especialitats (Indis, Pakistanesos, Europeus), amb la finalitat de reduir els

Paradoxalment:

Cada ocupació requereix diferents habilitats lingüístiques: infermeres, metges, advocats, lampistes tenen vocabularis específics per exercir el seu professions. Aquest fet contribueix a **la complexitat i la indeterminació del llenguatge** en el treball, **i les seves relacions amb l'ocupabilitat i la productivitat**. Durant el període de industrialització, difusió de l'alfabetització, homogeneïtzació lingüística i treball l'especialització van ser processos socials clau amb conseqüències rellevants per a la social mobilitat i desenvolupament econòmic (Coulmas 1992, 2013; Fishman et al. 1968; Gellner 1983; Piscina 1972). Per tant, **les llengües han estat importants durant la modernització procés; encara que, críticament, com es veu en Adam Smith un llenguatge molt simplificat els estàndards eren suficients als orígens industrials.**

K. Marx

Treball + Kapital => Reproducció + Plusvàlua

Explotació, apropiació continua del valor-treball per part del sistema capitalista.

Orígens s.XIX. Compra venda de treball desqualificat. Hores de treball a canvi d'una remuneració mínima per al conjunt de la força de treball.

Poques referències, llevat al'obra de Marx Les Grundisse, (objetivació del saber) del capital humà aportat pels treballadors (coneixements, llengües, etc.)

Motiu: Tot capital és apropiable per part de l'empresa/ri. Aquesta és la base del capitalisme, la despossessió de la classe de treballadora del saber fer dels gremis i la substitució per la fàbrica.

Grans exemples en els processos d'industrialització tardanes, com el cas d'Espanya i l'abandonament del sistema gremial pel sistema fabril.

Despossessió dels coneixements tàcits del treballadors per sistemes racionalitzats de treball per part de les empreses

- **Estudiant el capitalisme digital...**
(Estudis crítics a la Revista Triple C. Dir. C. Fuchs).

Dels colls blaus/blancs als treballadors digitals.

- Acomiadament massius a empreses com Apple, Microsoft o Google
- Retribucions paupèrrimes a Foxcom
- Prosum dels consumidors/productors digitals
- Amenaces constants de les noves eines d'intel·ligència artificial sobre els treballadors del coneixement.
- Basat en la resiliència dels petits productors digitals.

Sobre la **commodificació** del llenguatge (Heller, Block...)

Gran problema: En termes estrictament marxistes, el llenguatge només es pot convertir en un capital si és ACUMULABLE, CODIFICABLE pel capital, desposseint al treballador.

Agències de certificació lingüística, grans companyies internacionals:

Toefel, propietat de ETS (Educational Testing Service) (Princeton)
Major companyia mundial de serveis de test educatius.

Els enfocaments marxistes de les habilitats lingüístiques es basen en el **valor del treball lingüístic i la seva explotació** en la producció capitalista, procés en què el treballador ha perdut contacte amb el mercat (el comprador) i el producte no és creació pròpia sinó a agregat de planta de **treball abstracte i alienat**. Els empresaris compren habilitats i temps com a forma de força de treball i obtenir un excedent del treball concret. Comprant

temps de treball i un “multiple de competències” (**retorn al problema de la indeterminació**), el **procés d'explotació és bàsicament indiferenciat per a mental i físic habilitats** (Cameron 2005; Urciuoli 2008)

Sociològicament, l'exploració és un tipus de relació social, i és l'ésser humà (un membre de una classe social) qui és explotat, no una habilitat abstracta particular.

El procés d'objectivació capitalista té com a objectiu desqualificar la força de treball i, per tant, fer-ho reduir el valor de canvi (salari) dels treballadors, per reduir el problema de la rotació, i augmentar el poder de la direcció sobre una força de treball no qualificada (la feina s'aprèn al treball, es continua dient, i no al sistema educatiu)

Per exemple: Metges subjectes a estressants protocols i horaris als seus llocs de treball.

Des del punt de vista marxista, també per a Adam Smith, els salaris depenen més dels equilibris sociohistòrics (socialdemocràcia/liberalisme) entre capital i treball que no pas sobre les pròpies habilitats (García et al. 2017; Holborow 2018: 6).

Pero... Dos contactos entre personas nunca son lo mismo... O sí?

M. Weber

Les empreses capitalistes exporten racionalització (eficiència, calculabilitat i predictibilitat) a totes les institucions i esferes d'interacció humana.

El llenguatge és una eina útil per al control burocràtic i al mateix temps pot esdevenir un instrument de tancament social com a observable en la discriminació lingüística (veure Meyers-Scotton 1982, 1993; Parkin 1974)

Tancament social: **Shiboleth**

I els galaadites van prendre els guals del riu Jordà a Efraïm, i quan algun dels d'Efraïm que havia fugit deia: «Passaré?». Els de Galaad li preguntaven: «Ets tu efrateig?». Si ell responia «no», aleshores li deien: «Doncs digues “shiboleth”». I ell deia siboleth, perquè no podia pronunciar aquella sort. Llavors li donaven mà i el degollaven. I així van morir quaranta-dos mil dels d'Efraïm.

Llibre dels Jutges, capítol 12, versicles 4 a 6.

Possible a quins països (estudiat a Àfrica)? I a Catalunya i països de parla catalana (reticències de grups socials?)

La teoria de l'elecció racional és ampliament popular en els camps de les ciències socials.

Les decisions de “capitalitzar-se” lingüísticament acostumen a ser entesos com estratègies de calculabilitat, predictibilitat i eficiència.

Com a capital rendible en els mercats.

La majoria de professions (metges, policies, educadors), treballen sota nivells estrictes de protocols lingüístics, que poden esdevenir a mena de “dictadura” o “gàbia de ferro”, aportant seguretat però també limitant o condicionant la seva condició professional (Martin et al. 2017). Definició de protocols processos i “lliurables” (continguts de converses o maneres d'escriure informes mitjançant sistemes controlats per ordinador) estan relacionades amb el control burocràtic de l'estat i les corporacions **com a límit a la llibertat individual**.

Aquest límit en el sentit positiu té com a objectiu la recerca de la **igualtat** i el benestar entre els ciutadans.

- A més, hi ha un costat negatiu d'un control burocràtic entès com a perillós Leviatan. La llengua es pot entendre com una eina de dominació, clau per a Foucaultiana de governalitat i càstig (vegeu també Bourdieu 1991). N'hi ha analogies com l'armamentització del llenguatge o la militarització de la parla en la “guerra global contra el terror” (Rafael 2012; vegeu també Pascale 2019), el llenguatge com a eina tant per al totalitarisme de dreta (Pascale 2019).
- Conceptualment en sentit weberianà l'ús del llenguatge pot implicar violència lingüística, organització de marcs mentals i diferents formes de la violència física.

E. Durkheim

Llenguatge com a fet social. Com la moneda o Déu.

Es una “cosa” més enllà de l'individu. Precedent i posterior a l'individu.

Creació de nous llaços de solidaritat a la societat “orgànica”.

Però sovint podem confondre aquesta solidaritat (francès, català, espanyol...), amb allò nacional o l'anglès per a determinades èlits internacionals.

Crítica:

El positivisme d'August Comte que entenia els fenòmens socials com coses observables ha tendit a un positivisme de caire individualista.

Crítica (pessimista) dels enfocaments actuals del llenguatge com a fet social.

El positivisme d'August Comte que entenia els fenòmens socials com coses observables ha tendit a un positivisme de caire individualista.

Així, les anàlisis estan relacionades habitualment amb la diversitat lingüística, per comprovar els seus efectes sobre un conjunt de variables econòmiques (salaris, atur, però també **integració, ara malsonant en un context individualista**) utilitzant sèries estadístiques i models econòmics o estadístics (Chiswick i Miller 2003; Dustmann 1999; Gazzola i Wickstrom 2016).

A més, els enfocaments individualistes miren els microfonaments d'una de les **macro característiques de les llengües**, és a dir, la tendència d'una única llengua per funcionar com a monopoli, basat en decisions individuals (vegeu l'obra pionera de Carr (1985)).

L'efecte "cua" (*Tail box*) implica l'extensió de la xarxa lingüística i genera immediatament economies d'escala (Church i King 1993). Així, en la mesura que els individus no poden ser exclosos del seu oferta, les llengües són hiperbens, és a dir, a més de complint les condicions del bé col·lectiu, els beneficis individuals augmenten amb el incorporació de nous parlants. Així, la utilitat o el potencial comunicatiu que ofereix una llengua augmentarà per als individus a mesura que el nombre de parlants de augmenta una llengua.

Conclusions

Necessitat de reprendre el conjunt de clàssics de la sociologia per a una anàlisi sociològica del llenguatge.

Abundant literatura neomarxista.

Escassa atenció a autors clàssics com Durkheim (o Simmel)

Necessitat de cercar als autors clàssics com a punt de partida per als debats a llarg termini.

Poca atenció a la transició del paper de la llengua del sistema gremial al industrial i al digital.